

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1928

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 50
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Π.Ε.Ε.Ε.Ε.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Τό δεματωνθήρεον

Ο ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Μας γράφουν δεξιά κι' αριστερά, ότι ο δάγκειος δέν αφήσει πολλούς νά εργασθοῦν αὐτό τὸ καλοκαίρι, καὶ ὅτι θὰ ἔπρεπε νά παραταθῆ ἡ προθεσμία τοῦ Θεατρικοῦ μας Διαγωνισμοῦ, ἡ ὁποία λήγει τὴν 31 Δεκεμβρίου. Δὲν θὰ εἶχαμεν καμμίαν δυσκολίαν, ἐάν δὲν ἐσυλλογιζόμεθα, ὅτι ἡ παράτασις τῆς προθεσμίας θὰ ἐσυντόμιε τὸν γασόνον τῆς κρίσεως, καὶ τὰ ποτελέσματα δὲν θὰ ἦτο ἴσως δυνατὸν νά ἐκδοθοῦν περὶ τὸ Πάσχα, ὥστε νά προετοιμασθῆ ἐγκαίρως ἡ ἀναβίβασις τοῦ ἔργου ἢ τῶν ἔργων, τὰ ὁποία θὰ ἐβραβεύοντο. Ὅπως δὴποτε, ἂν ἴδωμεν ἀργότερα τὴν ἀνάγκην, θὰ παρατείνωμεν τὴν προθεσμίαν ἐπὶ ἓνα μῆνα ἀκόμη.

Πρὸς τὸ παρόν, δὲν τὴν βλέπομεν. Διότι, σχετικῶς, δὲν εἶναι ὀλίγα τὰ χειρόγραφα, τὰ ὁποία ὑπεβλήθησαν μέχρι σήμερον (6 Νοεμβρίου). Ἴδου οἱ τίτλοι τῶν κατὰ σειράν λήψεως: «Γὰ τὸ φωμί» (τρίπρακτον δράμα)—«Ἡ θυσία τοῦ νεκοῦ» (τετράπρακτον)—«Ῥόδινα Καλοκαίρια» (τρίπρακτον)—«Κι' ὁ κόσμος δὲν τόμαθε» (τρίπρακτον)—«Τὰ προσωπεῖα ἀλλάζουν» (τρίπρακτον)—«Ὅριστικὴ διάλυση» (τρίπρακτον κωμωδία).

Η ΔΙΕΤΘΥΝΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

«Περὶ γενικῆς καὶ εἰδικῆς μορφώσεως»

Ὁμολογῶ ὅτι ἦταν ἀδύνατο νά φαντασθῶ πῶς τὸ ἄρθρο μου περὶ «Γενικῆς μορφώσεως» θὰ προκαλοῦσε τὶς ἀντιρρήσεις τοῦ καλοῦ φίλου κ. Μιχ. Δ. Στασινοπούλου. Ὅχι γιατί εἶχα τὴν ἰδέαν ὅτι, μὲ ἅσα ἔγραφα, ἐξαντιλοῦσα τὸ θέμα, ἢ ὅτι ἐκεῖνα ποῦ ἔγραφα ἦταν τόσο σωστά, ὥστε δὲν μποροῦσαν νά ἀμφισβητηθοῦν καὶ νά συζητηθοῦν. Κάθε ἄλλο. Τὰ θέματα τοῦ εἴδους αὐτοῦ εἶναι προωρισμένα νά προκαλοῦν πάντα ἀτελειώτες συζητήσεις. Ἄλλὰ οἱ ἀντιρ-

ρήσεις τοῦ κ. Στασινοπούλου, μολονότι ὁρθές, οἱ περισσότερες, ὡς σκέψεις περὶ «εἰδικῆς μορφώσεως», μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν ἀναφέρονται στὸ ἄρθρο μου, ἢ τουλάχιστον στὴν ἀκριβῆ ἔννοια τῶν σκέψεων ποῦ διετύπωσα περὶ γενικῆς μορφώσεως.

Καὶ πρῶτα-πρῶτα, οἱ «εἰδικοί», τὴν ἀπολογία τῶν ὁποίων κάνει ὁ κ. Στασινόπουλος, δὲν ἔχουν καμμιά σχέση μὲ τοὺς «εἰδικούς» τοῦ ἄρθρου μου. Οἱ «εἰδικοί» τοῦ κ. Στασινοπούλου εἶναι σοφοὶ ἐπιστήμονες, ποῦ δὲν μπορεῖ παρά νά ἔχουν τὶς γενικώτατες ἐκείνες γνώσεις, γιὰ τὶς ὁποῖες ἔγραφα. Ἡ ἀνώτερη ἐπιστημονικὴ κατάρτισίς τους, χωρὶς ἴσως νά τὸ θέλουν, θὰ τοὺς ἔδωκε κάποτε τὰ στοιχεῖα τῆς γενικῆς μορφώσεως. Π. χ. θὰ τοὺς ἔμαθε τὰ σπουδαιότερα γεγονότα τῆς ἱστορίας τῶν μεγάλων ἐθνῶν. Ἐνῶ οἱ δικοὶ μου «εἰδικοί» εἶναι τὸ πλῆθος τῶν ἐπιστημόνων μας ποῦ δὲν ἀπέκτησαν ποτὲ γενικὴ μόρφωση, γιατί μορφώθηκαν σὲ σχολεῖα μὲ προγράμματα «διδασκείας ὕλης», ἀπὸ τὰ ὁποία λείπει κάθε σύστημα καὶ προπάντων κάθε σχολικότης.

Βλέπετε, λοιπόν, ὅτι καμμιά σχέση δὲν μποροῦν νά ἔχουν τὰ δύο αὐτὰ εἶδη τῶν «εἰδικῶν». Ἡ, καλύτερα, οἱ «εἰδικοί» αὐτοὶ διαφέρουν μεταξύ τους ὅσο ἓνας σοφὸς ἀπὸ ἓναν ἀγράμματο. Γιατί εἶναι ἀγράμματος ὁ «εἰδικός», ποῦ δὲν ξέρει πότε ἡ Ἑλλάς ἔγινε βασιλείο, ἢ πότε ἀπέκτησε σύνταγμα. Καὶ σὰς βεβαίω, ὅτι ἀπὸ τοὺς εἰδικούς μας, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δηλαδή ποῦ ἐσπούδασαν ἓναν κλάδο ἐπιστήμης ἢ τέχνης γιὰ νά τὸν κάμουν ἀργότερα ἐπάγγελμα, τὰ ἐννέα δέκατα ἀγνοοῦν τὰ στοιχειώδη αὐτὰ, καὶ στοιχειωδέστερα ἀκόμη πράγματα.

Ἐπειτα, μολονότι στὸ ἄρθρο μου ἐκεῖνο, γινόταν πολὺς λόγος γιὰ τοὺς «εἰδικούς», δὲν εἶχα σκοπὸ παρά νά «κατεργασθῶ» τοὺς μορφωμένους, ὅσους θεωροῦνται στὸν τόπο μας καὶ λέγονται τέτοιοι. Ἐκείνους δηλ. ποῦ ἔχουν πάρει ἓνα δίπλωμα, ὅπως ἔγραφα, ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον ἢ ἀπὸ μιὰ Ἀνώτερη Σχολή. Καὶ ἀκριβῶς τὸ ἄρθρο μου ἀρχίζει μὲ μιὰ προσπάθεια καθορισμοῦ τοῦ μορφωμένου ἀνθρώπου.

Οὔτε ἰδέαν, λοιπόν, γιὰ τοὺς σοφοὺς «εἰδικούς» καὶ τὴν «εἰδικὴν ἐργασίαν» ποῦ, ὅπως παρατηρεῖ πολὺ σωστά ὁ κ. Στασινόπουλος, εἶναι κατευθεῖαν παραγωγικὴ καὶ χρήσιμη. Καὶ, πολὺ περισσότερο, καμμιά διάθεση γιὰ ἐκστρατεία ὑπὲρ τῆς γενικῆς μορφώσεως, ὅπως τὴν ἐννοεῖ ὁ φίλος συζητητής, τῆς προχειρολογίας δηλαδή καὶ τῆς ἡμιμάθειας.

Ἄλλ' ἐκεῖνὸ ποῦ μοῦ ἔκαμε ἐντύπωση, εἶναι ὅτι ὁ κ. Στασινόπουλος παρεξήγησε τὸ ἄρθρο

μον στὴ βίαση του. "Όταν ἔγραφα ὅτι εἶναι ντροπὴ ἓνας ἀνώτερος δικαστικὸς νὰ μὴν ἔχη «γνώμη» γιὰ ἓναν πίνακα, γιὰ ἓνα ἀγαλμα, ἢ γιὰ ἓνα λογοτεχνικὸ ἔργο, ἤθελα νὰ πῶ ὅτι ὁ «μορφωμένος» αὐτὸς ἀνθρώπος ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀπλῶς σὲ θέσση νὰ βροῖσκη γάλοιο ἐνδιαφέρον στὸν πίνακα, στὸ ἀγαλμα, στὸ βιβλίον ἢ στὸ θεατρικὸ ἔργο. Δὲν τὸν θέλω ἀηλιάδῃ τόσο καλὰ καταρτισμένον, ὥστε νὰ ἔχη «γνώμην ἐιδικοῦ» καὶ νὰ μπορῇ νὰ μᾶς διακριτίσῃ γιὰ ἓνα ἔργο τέχνης, ἀλλὰ ἱκανὸ νὰ διακρίνῃ μιὰ εἰκόνα ποῦ ἔχει βγεῖ ἀπὸ ἀτελεῖ ζωγράφου, ἀπὸ μιὰ ἄλλη ποῦ προέρχεται ἀπὸ ἐργαστήριον λιθογράφου. Καὶ μὴ νομᾶστε ὅτι ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτὸς εἶναι ὑπερβολή, ποῦ τὴν χρησιμοποιῶ γιὰ νὰ δείξω ἐντονώτερα τὴ διαφορά. Οἱ περιπτώσεις ποῦ οἱ «μορφωμένοι» μᾶς, - δικαστικοί, γυμνασιῶν, μηχανικοὶ κλπ., ἐθαύμασαν εἰδικρινῶς μιὰν λιθογραφίαν τῆς δραχμῆς βαλμένη σὲ ὄραϊα κορνίζα, εἶναι ἀπειροε.

Ὁ κ. Στασινοπούλου λέει καὶ κάτι ἄλλο, ποῦ ἀσφαλῶς δίνει ἐπιχειρήματα στὴν ἀποψή μου.

«Ὅς μὴν ἀνησυχῆ, γράφει, ὅτι θὰ θεωρηθῆ «ἀμόρφωτος» ὁ δικαστικὸς ποῦ δὲ θ' ἀποτολμήσῃ νὰ ἔχη γνώμη σὲ μιὰ συζήτηση γιὰ τὸ Μιχαηλάγγελο, ἢ ὁ ζωγράφος ποῦ θὰ κλείνῃ τὸ στόμα του, ὅταν μιλοῦν γύρω του γιὰ τὸ Λαβουαζιέ». Ὅς μᾶς συγχωρῆ ὁ κ. Χάρης, ἀλλ' ὡς μᾶς ἐπιτρέπη νὰ νομίζουμε, ὅτι σὲ παρόμοιαι περίπτωσι, ἢ καλύτερη «γνώμη» ποῦ μποροῦν νὰ ἔχουν κι' ὁ ζωγράφος κι' ὁ δικαστικὸς, εἶναι νὰ σιωποῦν καὶ ν' ἀκοῦνε μὲ προσοχὴ τοὺς ἄλλους, τοὺς ἐιδικούς. Κι' ἓνας ποῦ ξέρει νὰ σιωπᾷ ἔτσι καὶ ν' ἀκοῦῃ, ἀσφαλῶς κάποτε θ' ἀποκτήσῃ κι' αὐτὸς «γνώμη» κάπως καλύτερη, κάπως «κρείττονα» τῆς σιωπῆς. Τότε ἴσως θ' ἀνοιχθῇ τὸ στόμα του καὶ θὰ μιλήσῃ. Ἄλλ' ἔως τότε, καλύτερα νὰ μὴ λύσῃ τὴ σιωπὴ του».

Μὰ αὐτὸ ἀκριβῶς ζητήσαμε κι' ἐμεῖς. Καὶ κάτι λιγώτερο μάλιστα. Νὰ ἀποκτήσῃ «γνώμη», χωρὶς νὰ μᾶς ἐνδιαφέρῃ ἂν θὰ μιλήσῃ ποτὲ ἢ ὄχι. Γιὰ ν' ἀποκτήσῃ ὅμοιος κανεὶς γνώμη, πρέπει ν' ἀκοῦῃ τοὺς ἐιδικούς, ὅπως γράφει κι' ὁ κ. Στασινοπούλου. Δηλαδή νὰ βγαίῃν κάποτε-κάποτε ἀπὸ τὰ «τείχη τῆς ἐιδικότητος» του καὶ νὰ ἐπικοινωνῆ μὲ τὴ γύρω του πνευματικὴ κίνησι. Ἄλλὰ δὲν καταλαβαίνοῦ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἡ ἐπικοινωνία αὐτή, ὅταν πρέπει κανεὶς νὰ «εἶναι κλεισμένος στὰ τεῖχη αὐτὰ τῆς ἐιδικότητος»!

Ἡ συζήτηση ὅμως γίνεται ὄχι γιὰ νὰ ὀρίσσουμε τί εἶναι καὶ ἂν εἶναι δεκτὴ ἢ γενικὴ μόρφωσις, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐξακριβώσουμε ποιὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς γενικῆς μόρφωσις. Ἐ, λοιπόν, τὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἰκανότης ποῦ μπορεῖ νὰ ἔχη ἓνας λαός: τὸ ἀνεπτυγμένο κριτήριον. Κριτήριον γιὰ κάθε πνευματικὴ ἐκδήλωσι. Γιὰ τὴν τέχνη, γιὰ τὴν ἐπιστήμη, γιὰ τὴς ἐφευρέσεις, γιὰ κάθε θρίαμβον τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ.

Αὐτὴ ἦταν ἡ βίαση τοῦ ἀρθρου μου. Μὲ τὴ διαφορά ὅτι τὸ κριτήριον αὐτὸ τὸν ὀνόμαζα «συμμετοχὴ στὰ προβλήματα ποῦ ἀπασχολοῦν κάθε ἐποχὴ καὶ κάθε τόπος». Καὶ ἔχω τὴν ἀντίληψη

ὅτι ἡ παρεξήγησι τοῦ κ. Στασινοπούλου δὲν δικαιολογεῖται μὲ μιὰ τόσο μικρὴ φραστικὴ διαφορά.

ΠΕΙΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

Σ. τ. Ν. Ε.— Νομίζομεν ὅτι ἄρακι ἔς ἔδα. Ἄν οἱ ἀναγνώσται μᾶς δὲν θὰ εἴδωσαν μεθάρμοτον ἀνταπάντησιν, τοῦτο δὲν θὰ σημαίνοι ὅτι ἐξαντλήθη ἡ ἐπιχειρηματολογία κανενός, ἀλλ' ἀπλοῦστατα ὁ χῶρος διὰ μιάν παραταχθίσαν ἀσζήτησιν.

Γυμνασιακὴ ἔδρα Νεοελληνικῆς

Ὁ σημερινὸς κυβερνήτης τοῦ τόπου, ἀκόμα καὶ ὅλον τὸν καιρὸ ποῦ εἶχε ἀποσυρθῆ ἀπὸ τὴν πολιτικὴν, δὲν ἔπαυε νὰ συσταίνει πρὸς τὴν Οἰκουμενικὴ Κυβέρνησι τὴν ἐπίλυσι τοῦ προβλήματος τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας εἶχε ταχθεῖ τότε ὁ κ. Ἀργυρός. Ἄλλ' ἡ μικρόχρονη οἰκονομικὴ πολιτικὴ ποῦ διέπνεε τότε τὰ πάντα, ὁ μῆζερὸς καὶ στειρὸς συντηρητισμὸς ποῦ εἶχε δημιουργήσῃ μιάν ἀπλή, ὑπερσυστατικὴν διακυβέρνησι τῆς χώρας, δίχως νέας καταστάσεις, νέας βλέψεις, νέους πόρους, ἐματαιώνας, ἢ μᾶλλον ἀφῆγεν ἐντελῶς ἀσυσζήτητη, κάθε προσπάθεια καὶ κάθε πρωτοβουλίαν γύρω ἀπὸ τὸ ὑψιστον αὐτὸ ζήτημα.

Σήμερον τέλος ἡ πελώρια προπαρασκευαστικὴ ἐργασία ἀρχίζει. *Tabula rasa* θὰ θεωρηθῆ (καθὼς ἔχομε ἡμεπίσθημην σχετικὴν πληροσφορίαν), τὸ σημερινὸν ἐκπαιδευτικὸν καθεστὸς. Τὸ νέο σχέδιον θὰ ἔχει βάσεις ἐντελῶς διζῆς του καὶ ἀσχετες πρὸς κάθε παρὰδοσι ἢ πρόληψιν. Τὸ πνεῦμα ποῦ ἐμπνέει ἐργασίαν τέτοιου εἶδους θὰ εἶναι ἐντελῶς ἀνθῶπαρχτον. **ἀνεξάρτητον.**

Ἐτυχε καὶ ἄλλοτε, ἀπὸ ἄλλες στῆλεις, καὶ μὲ ὅλη τὴν χροσματοῦμενη εὐλάβεια πρὸς τὸ ἰσχύριον τοῦ προῦπολογισμοῦ καὶ πρὸς τὴν κλασικὴν ἀκαμψίαν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος, νὰ κάμωμε τὴ σύστασι γιὰ τὴν ἰδρύσι ἔδρας μαθήματος τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας καὶ φιλολογίας. (μαζὶ μὲ τὸ μάθημα τῶν ἐκθέσεων), τοῦλάχιστον στὶς πόλεις ὅπου λειτουργοῦν περισσότερα ἀπὸ δύο γυμνάσια. Κάθε καθηγητῆς τοῦ μαθήματος αὐτοῦ θὰ μποροῦσε νὰ διδάσκει σὲ δύο ἢ τρία γυμνάσια, ὥστε ὁ ἐκπαιδευτικὸς προῦπολογισμὸς νὰ μὴν ἐπιβαρυνθῆ, γιὰ τὸ παρὸν, παρὰ μὲ δέκα, τὸ πολὺ, θέσεις καθηγητῶν σὲ ὅλο τὸ κράτος.

Καιρὸς εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὸ ζήτημα ἀξίζει νὰ γραφοῦν ὄχι σημειώματα, ἀλλὰ καινούργια ἀρθρα, δυνατὰ καὶ τεκμηριωμένα, ποῦ νὰ παραστήσουν μὲ τρόπον ἀποτελεσματικὸν καὶ ἀόλυτον τὴν ἀνάγκην αὐτῆ τοῦ συγχροσνισμοῦ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως πρὸς τὴν τωρινὴν ζωὴν, τὸ ἀνοιγμὸν ἐνὸς δημοσποῦ παραθύρου μέσα στὸ σκοτεινὸν καὶ μονότονον μουσεῖον τῆς ἀρχαίας σοφίας, ποῦ διδάσκειται μάλιστα δίχως ζέσι, δίχως πνεῦμα, δίχως σκοπὸν καταληπτόν ἀπὸ τοὺς μαθητὰς, εἴτε καὶ ἀπὸ τοὺς δασκάλους.

Τὸ μάθημα τῆς *Νέας ἑλληνικῆς καὶ ἰῶν ἐκθέσεων* πρέπει νὰ εἰσαχθεῖ **τοῦλάχιστον τῶρα** στὴ μέση ἐκπαιδεύσι. Θὰ περάσουν πολλὰ, κάμπολλα χρόνια, ὡς ποῦ νὰ ξαναφανῆ πνοὴ πρωτοβουλίαι καὶ δράσεις, παρόμοιαι μὲ τὴ σημερινή: μικροὶ πολιτικοὶ θαρθεῦν, στενοκέφαλοι